

12. WŁADZA WYKONAWCZA

12. Władza wykonawcza w RP.	1) przedstawia pozycję ustrojową Prezydenta RP, 2) charakteryzuje kompetencje Prezydenta RP, 3) przedstawia pozycję ustrojową Rady Ministrów, 4) charakteryzuje kompetencje i odpowiedzialność Rady Ministrów,
-----------------------------	---

Pojęcia

Prerogatywa – Wyłączne uprawnienia Prezydenta, na które nie potrzebuje on zgody premiera i ministrów. Konstytucja określa 30 prerogatyw Prezydenta RP, do których m.in. zaliczamy prawo łaski czy zarządzanie wyborów do parlamentu.

Kontrasygnata – wymóg podpisania przez premiera urzędowego aktu wydanego przez Prezydenta by nadać mu ważność.

Rozporządzenie – akt normatywny niższego rzędu niż ustawa, wydawany przez Prezydenta, Radę Ministrów, premiera bądź ministra, na podstawie konkretnego upoważnienia zawartego w ustawie, w celu jej wykonania.

Zarządzenie – akt normatywny wydawany przez organy władzy wykonawczej, zarządzenie ma charakter wykonawczy do konkretnej ustawy. Zwykle treścią zarządzeń są sprawy bardziej szczegółowe; zarządzenia muszą być ogłoszone w „Monitorze Polskim”. Zarządzenia wydają też organy administracji terenowej; są to zwykle zarządzenia porządkowe dotyczące spraw nagłych, administracyjnych bądź porządkowych.

Stan wojenny – stan wojenny może wprowadzić prezydent RP na wniosek Rady Ministrów na całym terytorium państwa lub na jego części w razie zewnętrznego zagrożenia, zbrojnej napaści lub gdy z umowy międzynarodowej wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji. Stan wojenny wprowadza prezydent na mocy rozporządzenia, w ciągu 48 godzin przedstawia je Sejmowi, który może je uchylić bezwzględną większością głosów (w obecności co najmniej 230 posłów). Skutkiem wprowadzenia stanu wojennego jest ograniczenie praw człowieka i praw i wolności obywatelskich, nie mogą one jednak dotyczyć godności człowieka, obywatelstwa, ochrony życia, humanitarnego traktowania, ponoszenia odpowiedzialności karnej, dostępu do sądu, dóbr osobistych, sumienia i religii, petycji, rodziny i dziecka.

Stan wyjątkowy – w sytuacji zagrożenia ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego Prezydent RP na wniosek Rady Ministrów może wprowadzić na określony czas (nie dłuższy niż 90 dni) stan wyjątkowy na całym terytorium kraju lub na jego części. Przedłużenie stanu wyjątkowego może nastąpić raz, za zgodą Sejmu i nie na dłużej niż 60 dni. Stan wyjątkowy wprowadza prezydent na mocy rozporządzenia.

Desygnacja – wskazanie kandydata na określone stanowisko lub urząd.

Akredytacja – **uwierzytelnienie**, potwierdzenie, że dana osoba, najczęściej ambasador, ma prawo do występowania w imieniu państwa, które reprezentuje.

Prawo łaski – akt łaski, darowanie lub złagodzenie kary orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądowym. W Polsce prawo łaski przysługuje na mocy konstytucji, Prezydentowi RP. Nie stosuje się go wobec osób skazanych przez Trybunał Stanu.

Ratyfikacja – zatwierdzenie umowy międzynarodowej. W Polsce ratyfikacja umów międzynarodowych należy do kompetencji prezydenta.

Promulgacja – ogłoszenie ustawy lub innego aktu prawnego (akt normatywny) w urzędowym organie prasowym. Jest to warunek wejścia w życie aktu. W Polsce organami promulgacyjnymi są: Dziennik Ustaw RP, Dziennik Urzędowy RP „Monitor Polski” oraz wojewódzkie dzienniki urzędowe.

Weto ustawodawcze – sprzeciw wobec ustawy. Prawo weta ustawodawczego przysługuje w Polsce Prezydentowi, który może odmówić podpisania ustawy. Sejm może przegłosować weto prezydenta.

Orędzie – publiczne oświadczenie głowy państwa.

Odpowiedzialność konstytucyjna – pociągnięcie najwyższych władz państwowych (prezydenta, rządu) do odpowiedzialności za działalność niezgodną z konstytucją przed Trybunał Stanu. Przewidziane prawem konsekwencje wyciągane w stosunku do osób zajmujących wysokie stanowiska w państwie, które podczas wykonywania swoich funkcji w sposób zawiniony naruszyły konstytucję lub inne ustawy. Odpowiedzialność konstytucyjną ponoszą prezydent, premier, ministrowie oraz wyżsi urzędnicy administracji publicznej. Odpowiadają oni przed Trybunałem Stanu

Odpowiedzialność polityczna rządu – negatywna ocena polityki rządu lub działalności jego członków, powodująca odwołanie ze stanowisk, w systemie parlamentarno-gabinetowym przez uchwalenie wotum nieufności lub odmówienie wotum zaufania przez parlament.

1. Prezydent RP

Zasady wyborów Prezydenta RP

- Prezydent jest wybierany przez naród w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i tajnych na kadencję 5-letnią. Ponownie może być wybrany tylko raz.
- Prezydentem może zostać każdy obywatel polski, który ukończył 35 rok życia i posiada pełnię praw wyborczych.
- Prawo zgłaszania kandydatów na stanowisko prezydenta przysługuje organizacjom politycznym, społecznym oraz grupie co najmniej 100 tys. obywateli (podpisy).
- Wybory są przeprowadzane w sposób **większościowy** – za wybranego uważa się kandydata, który otrzymał więcej niż połowę ważnych głosów (nie liczy się frekwencja wyborcza). Jeżeli żaden z kandydatów nie uzyskał wymaganej większości, przeprowadza się II turę wyborów, 14 dni po pierwszej. Do II tury przechodzi 2 kandydatów, którzy w pierwszej turze uzyskali największą liczbę głosów. Wygrywa ten kandydat, który uzyskał większą ilość ważnych głosów.
- Ważność wyboru stwierdza Sąd Najwyższy.

Warunki wcześniejszego opróżnienia urzędu Prezydenta RP

Opróżnienie urzędu Prezydenta może nastąpić wskutek:

1. śmierci
2. zrzeczenia się urzędu
3. uznanie przez Zgromadzenie Narodowe trwałej niezdolności do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia. Uchwała musi być podjęta większością 2/3 Zgromadzenia Narodowego.
4. złożenia z urzędu orzeczeniem Trybunału Stanu. Jest to związane z ponoszoną przez Prezydenta odpowiedzialnością konstytucyjną. Za łamanie Konstytucji Prezydenta można postawić w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu. Decyzję taką podejmuje Zgromadzenie Narodowe większością 2/3 głosów ustawowej liczby członków na wniosek 140 parlamentarzystów

Prezydent może przejściowo nie pełnić swoich obowiązków, wówczas jego funkcje przejmuje marszałek Sejmu.

Kompetencje prezydenta RP:

a) jako głowy państwa

- nadaje obywatelstwo polskie
- nadaje ordery i odznaczenia
- nadaje tytuły naukowe profesora zwyczajnego
- ma prawo łaski

b) w stosunku do Sejmu i Senatu – w zakresie władzy ustawodawczej

- zarządza wybory do Sejmu i Senatu

- zwołuje pierwsze posiedzenie Sejmu i Senatu
 - wyznacza marszałków seniorów
 - ma prawo rozwiązać parlament w przypadkach:
 - (1) jeżeli w ciągu 4 miesięcy od dnia złożenia Sejmowi projektu ustawy budżetowej nie zostanie ona uchwalona przez Sejm
 - (2) w razie nie powołania rządu po trzech nieudanych próbach
 - podpisuje ustawy i zarządza ich ogłoszenie w Dzienniku Ustaw
 - posiada prawo weta ustawodawczego
 - ma prawo wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją
 - ma prawo inicjatywy ustawodawczej
 - wydaje rozporządzenia i zarządzenia w celu wykonania ustaw
- c) wobec Rady Ministrów – w zakresie władzy wykonawczej
- desygnuje premiera a na jego wniosek ministrów, na wniosek premiera dokonuje zmian w składzie rządu
 - występuje z wnioskiem do Sejmu o pociągnięcie członka rządu do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu
 - w określonych przypadkach zwołuje nadzwyczajne posiedzenie rządu, któremu przewodniczy (Jest to Rada Gabinetowa – nie przysługują jej kompetencje Rady Ministrów)
- d) wobec władzy sądowniczej
- powołuje sędziów na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa
 - powołuje prezesów Naczelnego Sądu Administracyjnego, Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego oraz 1 członka Krajowej rady Sądownictwa
- e) w zakresie zwierzchnictwa Sił Zbrojnych, obronności i bezpieczeństwa państwa
- w razie niebezpieczeństwa zewnętrznego podejmuje decyzję o wprowadzeniu na części lub na całości terytorium państwa stanu wojennego
 - może ogłosić częściową lub powszechną mobilizację i wydaje decyzję o użyciu sił zbrojnych do obrony kraju
 - jest zwierzchnikiem sił zbrojnych
 - obsadza najwyższe stanowiska w siłach zbrojnych – w porozumieniu lub na wniosek ministra obrony narodowej
 - w razie wewnętrznego zagrożenia państwa lub klęski żywiołowej może wprowadzić na czas określony (3 miesiące) stan wyjątkowy.
 - mianuje Naczelnego Wodza na czas wojny
 - organem doradczym Prezydenta w zakresie wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa jest Rada Bezpieczeństwa Narodowego
- f) w zakresie spraw zagranicznych
- jest najwyższym reprezentantem państwa w stosunkach zagranicznych
 - ratyfikuje i wypowiada traktaty i umowy międzynarodowe
 - mianuje i odwołuje przedstawicieli RP (ambasadorów)
 - przyjmuje listy uwierzytelniające od akredytowanych przedstawicieli innych państw
 - podczas przerwy w obradach Sejmu może podjąć decyzję o stanie wojny

2. Rada Ministrów – rząd

Skład Rady Ministrów

W skład Rady Ministrów wchodzi Prezes Rady Ministrów (premier), wiceprezesi Rady Ministrów, ministrowie oraz przewodniczący określonych w ustawie komitetów. Rada Ministrów działa kolegialnie (jest wieloosobowa). Po wyborach 2007 roku na premiera został desygnowany Donald Tusk. Zapropował skład rządu – 17 ministrów.

Powoływanie rządu – Prezydent desygnuje (wskazuje) premiera a na jego wniosek ministrów. Premierem zostaje najczęściej lider partii, która uzyskała najwięcej miejsc w parlamencie lub lider partii, która ma najsilniejszą pozycję w koalicji.

- (1) Rząd powołany zostaje w ciągu 14 dni od pierwszego posiedzenia Sejmu lub dymisji poprzedniego rządu. Premier powinien w ciągu 14 dni od momentu powołania rządu przez Prezydenta przedstawić jego skład i program Sejmowi (podczas tzw. expose premiera) i zwrócić się do Sejmu o udzielenie mu wotum zaufania. Sejm uchwała wotum zaufania bezwzględną większością głosów.
- (2) Jeżeli rząd nie uzyska wotum zaufania Sejmu, Sejm może wskazać premiera, który dobiera sobie ministrów – ma na to 14 dni. Sejm wyłania rząd bezwzględną większością głosów. Może się jednak zdarzyć, że Sejm nie wyłoni rządu w ciągu tego okresu lub nie udzieli mu wotum zaufania.
- (3) Inicjatywa ponownie wraca do Prezydenta, który w ciągu kolejnych 14 dni powołuje nowy rząd. By ten rząd się utrzymał wystarczy uzyskanie wotum zaufania Sejmu zwykłą większością głosów.
- (4) W razie nie uzyskania wotum zaufania Prezydent skraca kadencję Sejmu i Senatu i zarządza nowe wybory.

Kompetencje Rady Ministrów

Rada Ministrów:

- prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej
- zapewnia wykonanie ustaw i wydaje rozporządzenia
- kieruje całością administracji rządowej oraz koordynuje jej działania
- sporządza projekt budżetu państwa i innych centralnych planów finansowych oraz kieruje ich wykonaniem
- sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie obronności, zapewnia bezpieczeństwo zewnętrzne
- nadzoruje działania samorządu terytorialnego

Administracja rządowa

Składa się z rządu i podległych mu urzędów centralnych i lokalnych, za pomocą których rząd realizuje swoje zadania. Na szczeblu lokalnym przedstawicielem rządu jest powoływany przez Prezesa Rady Ministrów wojewoda. **Uprawnienia wojewody:**

- wykonywanie zadań zleconych przez rząd
- reprezentowanie rządu wobec samorządów
- sprawowanie nadzoru nad samorządami

Oprócz wojewody w województwach działają **inne organy administracji rządowej**. Dzieli się je na:

- administrację zespoloną – organy podporządkowane bezpośrednio wojewodzie np. straż wojewódzka
- administrację niezespoloną – organy podlegające poszczególnym ministrom, np. urzędy skarbowe, komisariaty policji.

3. Odpowiedzialność polityczna i konstytucyjna ponoszona przez organy władzy wykonawczej

Prezydent ponosi odpowiedzialność konstytucyjną. Za łamanie Konstytucji Prezydenta można postawić w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu. Decyzję taką podejmuje Zgromadzenie Narodowe większością 2/3 głosów ustawowej liczby członków na wniosek 140 parlamentarzystów

Premier i rząd ponoszą odpowiedzialność polityczną i konstytucyjną.

Rada Ministrów ponosi odpowiedzialność polityczną przed Sejmem za swoją działalność. Może zostać odwołana przez Sejm za podejmowane decyzje (negatywna ocena działalności rządu – wotum nieufności wobec rządu).

Premier wraz z rządem podają się do dymisji :

- (1) gdy ukonstytuuje się nowy Sejm
- (2) gdy Sejm nie udzieli nowemu rządowi wotum zaufania
- (3) gdy premier razem z rządem rezygnują z pełnienia swoich funkcji. Premier składa dymisję na ręce Prezydenta, który ma obowiązek ją przyjąć. Tylko w przypadku rezygnacji premiera prezydent może odmówić dymisji.
- (4) gdy Sejm uchwała **wotum nieufności wobec rządu** – uchwała Sejmu, wyrażająca negatywną ocenę ministra bądź rządu. Po uchwaleniu wotum nieufności minister lub rząd muszą się podać do dymisji. W razie odrzucenia wniosku powtórny wniosek o wotum nieufności może być zgłoszony dopiero po upływie 3 miesięcy (wyjątek – gdy z wnioskiem wystąpi 115 posłów – $\frac{1}{4}$ ustawowej liczby posłów). **Konstruktywne wotum nieufności** - uchwała o wotum nieufności wobec rządu na wniosek 46 posłów. Musi zostać podjęta bezwzględną większością głosów. Wniosek powinien zawierać nazwisko kandydata na premiera i może być głosowany po upływie 7 dni od momentu zgłoszenia.

Poszczególni ministrowie ponoszą odpowiedzialność polityczną indywidualną – można zgłosić wotum nieufności wobec określonego ministra. Wniosek musi być zgłoszony przez co najmniej 69 posłów.

Premier i ministrowie ponoszą odpowiedzialność konstytucyjną – za naruszenie konstytucji lub ustaw oraz za popełnienie przestępstwa. Wniosek o pociągnięcie członka rządu do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu może zgłosić Prezydent lub 115 posłów, a uchwałę podejmuje Sejm większością $\frac{3}{5}$ ustawowej liczby posłów (276 głosów) W sprawach tych orzeka Trybunał Stanu. Może on orzec złożenie z urzędu, utratę praw wyborczych, zakaz zajmowania stanowisk w aparacie państwowym i w organizacjach społecznych, utratę orderów i odznaczeń. Może również poprzestać na stwierdzeniu winy bez wymierzania kary.